

Vedr. klage fra pressechef i Landbrug & Fødevarer Morten Nielsen

Kære Morten Nielsen

Du har den 27. august 2020 indsendt en klage over forsiden og temaet i septemberudgaven af Samvirke. Her følger svar på klagen.

Indledningsvis kan jeg oplyse, at alle kilder i artiklen – herunder tre uvildige professorer – har haft hele artiklen inklusive rubrik til gennemsyn, og deres kommentarer er indarbejdet i artiklen.

Du er blandt andet uenig i forsiderubrikken på Samvirkes magasin, hvor rubrik og underrubrik lyder således:

"Snart kan det være slut med at drikke vand fra hanen.

I de store byer er drikkevandet ved at slippe op, og i hele landet findes der ofte rester af pesticider og andre uønskede stoffer i grundvandet. Snart kan det blive nødvendigt at rense det vand, vi har omtalt som verdens reneste."

Du skriver, at rubrikken entydigt siger, at der er tale om et realistisk og snarligt kommende problem, og at der ikke er belæg for rubrikken i artiklen. Det er jeg uenig i. Rubrikken og underrubrikken på forsiden skal læses samlet for at give det fulde indtryk af, hvad artiklen handler om. Ikke alle nuancer kan fremgå af rubrikken, og jf. de presseetiske regler skal rubrikken være dækkende, og der skal føres bevis for rubrikkens påstande i artiklen. Hvis man læser hele artiklen, vil man se, at der er ført bevis for, at det *"kan blive nødvendigt at rense det vand, vi har omtalt som verdens reneste"*.

Artiklen skal give læserne et baggrundsbillede af, hvordan situationen for det danske grundvand og drikkevand er – og en række eksperter fortæller om, hvordan det *kan være* (jf. rubrikken): nødvendigt at rense vandet mere end i dag, bore andre steder end i dag eller passe på vandboringer på en anden måde end i dag. I artiklen fremgår det også, at grundvandet allerede i dag bliver renset ved nogle vandboringer, og at man vil kunne gøre det flere steder. I et citat fra Claus Vangsgaard fra DANVA lyder det:

"I Danmark skal vi, i takt med, at vi finder flere og flere uønskede stoffer i grundvandet, i gang med at overveje, om vi vil rense vandet. Det gør man allerede ved nogle vandboringer, og man vil sagtens kunne gøre det flere steder." Claus Vangsgaard gør det også klart, at det bl.a. er en mulighed at rense grundvandet med kulfiltre eller nanofiltrering. GEUS-professor Jens Aamand uddyber omkring rensning af grundvand med bakterier, og begge fører dermed belæg for det scenarie, som forsiden henviser til, og som er et af de temaer, som artiklen tager op. Claus Vangsgaard siger i øvrigt om drikkevandsressourcerne, at *"Når vi ser forurening, kan vi stadig finde nye ressourcer, vi kan bruge i stedet. Men det snerper til – især på Sjælland, hvor trækket på de eksisterende grundvandsmagasiner er stort."*

Du har senere udvidet din klage med et punkt om, at det ikke er korrekt, at 77 pct. af de danske vandboringer indeholder pesticidrester. Det er korrekt, at tallet ikke stammer alene fra den massescreening, Miljøstyrelsen har offentliggjort i 2020. I massescreeningen indgår 415 stoffer, men i artiklen er også medtaget stoffer, der ikke indgår i massescreeningen. Sammenholdes massescreeningen med fund af andre pesticidrester fra GEUS' database Jupiter findes, at der er pesticidrester i 77,2% af de

263 indtag der indgik i massescreeningen, og at grænseværdien på 0,1 µg/l var overskredet i 27%. Er de 263 så et dækkende billede af det danske grundvands status? Ja, idet Miljøstyrelsen har udvalgt de 263 borer til massescreeningen for at få et overblik over situationen for det danske grundvand, må det også være fair, at Samvirke bruger tal for de samme borer til at tegne et helhedsbillede.

Omkring glyfosat er det vigtigt at holde sig Samvirkes målgruppe for øje: Artiklen er skrevet til den almindelige forbruger og ikke til et videnskabeligt tidsskrift. Når vi tidligere har talt med eksperter om glyfosat og virkning på kroppen, har ingen fremhævet eller påstået, at der er en forskel for forbrugerne (eller på den virkning, stoffet kan have på forbrugerne) om glyfosat er opblandet eller ej.

Du klager også over kildevalget og kildekritikken i artiklen. Til det vil jeg gerne svare, at der indgår syv forskellige kilder i artiklen, heraf to fra organisationer, der arbejder med drikkevandsforsyningen, som er artiklens hovedtema, og desuden tre forskere, som beskæftiger sig med grundvand, svampe og hydrologi – alle emner der relevante for artiklen. Alle kilder har haft mulighed for at gennemse hele artiklen forud for publiceringen, og de har også haft mulighed for at se hinandens svar. Ingen har reageret på andre kilders citater som havende faktuelle fejl, og så vidt jeg kan forstå, er du ikke uenig i deres udtalelser.

De resterende klagepunkter handler om 'sproglige fremstillinger', som du skriver er 'subtil manipulation af læserne'. Blandt andet sætningen: "Glyfosat har de seneste år været omdiskuteret, fordi WHO mener, der kan være en risiko for, at det mest brugte sprøjtemiddel kan øge risikoen for kræft, mens andre eksperter ikke mener, at den risiko er påvist." Jeg kan ikke genkende, at vi her fremstiller det som om, det ene synspunkt er bedre end det andet. Kilderne er sidestillede, og uenigheden om stoffet fremhæves.

Artiklen har ikke til hensigt at advokere for et bestemt synspunkt, på samme måde som jeg ikke mener, det sidste afsnit alene kan læses som artiklens konklusion. Artiklen konkluderer også:

- at det kan være dyrt (både i penge og ressourcer) at rense for alle uønskede stoffer,
- at man kun kan undgå nye vandboringer i de tætbefolkede områder, hvis man til stadig kan producere rent fra borerne,
- at hvis man ønsker at beskytte grundvandet bedre, bør man udvide de arealer, hvor man laver særlig beskyttelse, til 15-20% af Danmarks areal.

Walther Brüschs citater står han naturligvis selv til ansvar for. Ja, han arbejder i dag i en interesseorganisation, men han er valgt fordi, han har arbejdet mange år med grundvandsundersøgelser hos GEUS, hvor han arbejdede med undersøgelser af forekomst af sprøjtegifte og deres nedbrydningsprodukter i det nationale grundvands-overvågningsprogram, GRUMO, og i Varslingssystem for udvaskning af pesticider til grundvand, VAP og han har en stor viden på området. At han har en holdning til, hvordan man kan forebygge pesticider og uønskede stoffer i grundvandet, får lov at optræde i artiklen. Hans Jørgen Henriksen, der er seniorrådgiver, får også lov at komme med et bud på en løsning, ligesom Susan Münster og Claus Vangsgaard gør.

Du skriver desuden, at du er utilfreds med, at 'landbruget ikke er kontaktet med mulighed for at forholde sig til anklagerne'. Det er baseret på en opfattelse af, at artiklen indeholder anklager. Artiklen indeholder ikke anklager mod nogen, ej heller Landbrug & Fødevarer eller nutidens danske landmænd, og jeg er ærgerlig over, at den bliver modtaget således.

Der står tydeligt i artiklen, at de fundne uønskede stoffer i grundvandet bl.a. kan stamme fra stoffer, der blev anvendt for mange år siden og fx stamme fra træbeskyttelsesmidler. Der står også, at undersøgelsen, som Miljøstyrelsen har igangsat, 'ikke er en stor bombe under grundvandet' at vi 'generelt har rimelig meget og rimelig godt grundvand i Danmark', og artiklen undersøger mange forskellige kilder og vinkler til grundvandsbeskyttelsen. Jeg er derfor ikke enig i, at Samvirkes artikel er ensidig og ukorrekt.

Fra Samvirkes side er vi naturligvis optaget af åbenhed og klarhed omkring den redaktionelle proces og bringer derfor en omtale af klagen i novembernummeret af Samvirke, hvor vi henviser til både din klage og mit svar dertil.

Med venlig hilsen

Maiken Riis Friberg

Chefredaktør for Samvirke